

column

Eric van Damme

CALIMERO OF CALIFORNIA?

De elektriciteitsmarkt blijft fascineren. Geweldig ingewikkeld. Nu de markt geliberaliseerd is, realiseren we ons pas welke prestatie de monopolisten vroeger leverden. Waarschijnlijk is er geen markt waar zoveel vormen van marktfalen tegelijk optreden. Wat een ironie, marktliberalisering als vorm van overheidsfalen. Hoeveel uur per dag zouden we eigenlijk zonder stroom zitten als aanbieders hun marktmacht echt uit zouden buiten en hun winst zouden maximaliseren?

De topmannen van Essent en Nuon hebben last van een Calimero-complex en willen fuseren. Europees gezien zijn hun bedrijven inderdaad piepklein; ze staan in geen verhouding tot giganten als EdF, E.ON en RWE. Op de gecombineerde Nederlands-Duitse markt hebben Essent en Nuon samen bijvoorbeeld slechts een marktaandeel van vijf procent. Waarom zouden we ons zorgen maken om een fusie? Kunnen we niet beter een nationale kampioen in de markt zetten, zodat we, als die opgeslokt wordt, in ieder geval nog een paar cent meer binnenhalen?

Het *Visiedocument Concentraties Energiemarkten*, dat de NMa vorige maand publiceerde, laat overtuigend zien hoe dom het zou zijn ons daartoe te laten verleiden. De elektriciteitsmarkt is nog steeds nationaal en nog lang niet (Noordwest) Europees. Onze groothandelsprijzen voor elektriciteit liggen zestig procent van de tijd meer dan vijf procent boven die in Duitsland; 37 procent van de tijd (respectievelijk zeventien procent) is het prijsverschil zelfs meer dan tien procent (respectievelijk twintig procent). De verwachting is dat dergelijke verschillen ook in de komende jaren blijven bestaan. De importcapaciteit zou met minstens vijftig procent moeten stijgen om van effectieve disciplining door buitenlandse aanbieders te kunnen spreken.

Electriciteit is een bijzonder product. Het kan niet opgeslagen worden, zodat vraag en aanbod continu in evenwicht gebracht moeten worden. De vraagelasticiteit is met ongeveer 0,2 bijzonder gering en de aanbodzijde is zeer geconcentreerd. De drie ingrediënten samen staan welhaast garant voor problemen. Een fusie versterkt marktmacht en brengt 'Californische toestanden' dichterbij, tenzij de NMa de combinatie aanzienlijke restricties oplegt. Het recept voor winst voor een partij met marktmacht is eenvoudig en kan uit een willekeurig leerboek 'Inleiding Micro-economie' worden afgeleid: drijf de prijs op door capaciteit achter te houden. Je zet dan weliswaar minder af, maar de extra marge over het restant maakt dit meer dan goed, en naarmate het marktaandeel groter is wordt de strategie aantrekkelijker. De *blackouts* in Californië werden niet veroorzaakt door fysieke schaarste,

maar door strategische. We kunnen hier weinig tegen doen, de markt is immers vrijgegeven. Het mededingingsrecht is het enige instrument dat ingezet kan worden, de NMa is onze laatste reddingboei.

We zijn bij de NMa in goede handen. Het visiedocument betoogt dat traditionele analysetechnieken ontoereikend zijn, dat een bijzondere markt bijzondere analysemethoden vereist, en de NMa toont aan dat zij de moderne methoden van fusiecontrole beheerst. De boodschap is alarmerend. Na de fusie zou Essent/Nuon een *pivotal supplier index* (PSI) van zeventig procent hebben. Dit betekent dat in zeventig procent van de piekuren de vraag niet bevredigd kan worden zonder productie van dit bedrijf en dat zeventig procent van de tijd Essent/Nuon de prijs vrijwel onbeperkt zou kunnen opdrijven; levering van elektriciteit is immers niet gereguleerd. Ter vergelijking: in de huidige markt is de *overall* PSI zes procent; de FERC, de federale toezichthouder in de VS, reguleert de elektriciteitsprijzen zodra er op de markt een bedrijf is met een positieve PSI. Daar hebben ze hun lesje al geleerd. De NMa schat de effecten van een fusie ook direct, door middel van een Cournot simulatiemodel. Het model is gekalibreerd zodat het de huidige markt adequaat reflecteert en voorspelt een prijsstijging van zeven procent als gevolg van de fusie.

De conclusie is duidelijk: alle signalen voor de fusie staan vooralsnog op rood en de NMa is Neerlands Hoop in Bange Dagen. Had zij het maar voor het zeggen! Zelf zou zij dat wel willen, helaas staan tussen droom en daad vaak rechtbanken in de weg; in dit geval die van Rotterdam en het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CBb). In de Nuon/Reliant zaak (LJN AT 6440) concludeerde de Rechtbank vorig jaar dat de NMa de overname van de centrales van Reliant door Nuon onterecht aan voorwaarden gebonden had. Zij bekritiseerde de NMa omdat deze niet de traditionele methodes gevolgd had, zij meldde geen vertrouwen te hebben in de modernere, meer adequate methodes en zij had tenslotte meer oog voor de letterlijke tekst van de wet (ontstaan of versterken van een machtspositie) dan voor het economische belang (bescherming van het consumentensurplus) dat die wet geacht wordt te dienen. In de beroepsprocedure (LJN AZ3274) stelde het CBb onlangs de Rechtbank op alle punten in het gelijk.

Het is soms om moedeloos van te worden. Politici die ondoordacht liberaliseren en juristen die economische oplossingen om de ellende nog wat te beperken met ouderwetse en formele argumenten om zeep helpen.